

Józef Makarczyk

Wydawnictwo Rycerza Niepokalanej w Grodnie 1922-1927

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 15/1, 109-117

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

O. JÓZEF MAKARCZYK OFMCONV

WYDAWNICTWO RYCERZA NIEPOKALANEJ W GRODNIIE 1922 - 1927

W dniu 20.01.1917 r. podczas rozmyślenia w kaplicy Międzynarodowego Kolegium Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych w Rzymie Maksymilian Kolbe podjął myśl założenia Milicji Niepokalanej. W niedługim czasie dla swej idei pozyskał sześciu innych współbraci z Kolegium i w dniu 16.10.1917 r. odbyło się zebranie założycielskie, na którym powstała Milicja Niepokalanej (MI). Omówiono wtedy program działalności oraz dokonano aktu poświęcenia się Niepokalanej przez pierwszych członków Rycerstwa. Pierwszą grupę stanowili: br. Maksymilian Kolbe, o. Piotr Józef Pal, br. Antoni Głowiński, br. Hieronim Biasi, br. Antoni Mansi, br. Henryk Granata, br. Quiricus Pignalberii¹.

W 1919 r. po powrocie do Polski, o. Maksymilian przystąpił do tworzenia kół MI najpierw dla braci zakonnych, a następnie dla osób świeckich. Idea Rycerstwa zaczęła zataczać coraz to większe kręgi. Stolica Apostolska, wobec znacznego rozwoju MI, w dniu 02.01.1921 r. zatwierdziła ten ruch jako Religijny Związek Milicji Maryi Niepokalanej (*Pia Unio*)².

Pragnieniem o. Maksymiliana było ogłoszenie swej idei całemu światu, poprzez słowo mówione i drukowane. W ten sposób zrodziła się myśl założenia własnego czasopisma pod tytułem *Rycerz Niepokalanej*. Realizację tej inicjatywy rozpoczął od zbierania funduszy. W dniach 2 - 8.01.1922 r. osobiście na ulicach Krakowa prowadził zbiórkę pieniężną na wydanie pierwszego numeru *Rycerza*. W tym samym miesiącu ukazał się pierwszy numer miesięcznika *Rycerz Niepokalanej* w nakładzie 5.000 egz.

Z powodu trudnych warunków lokalowych oraz „innych względów” ojciec prowincjał na prośbę o. Maksymiliana przeniósł wydawnictwo *Rycerza Niepokalanej* do klasztoru grodzieńskiego. Gród nad Niemnem stał się na pięć lat siedzibą Wydawnictwa. Zostało ono urządzone w pomieszczeniach klasztornych, które wcześniej zajmowała czteroklasowa szkoła podstawowa. Wydawnictwo zajęło trzy pomieszczenia: w jednym była administracja, w dru-

¹ O. S. R. [o. Samuel Rosenbeiger], *Milicja Niepokalanej*. „Rycerz Niepokalanej” 1: 1922, nr 1, s. 12 - 13.

² [Kolbe Maksymilian], *O Milicji Niepokalanej*. „Rycerz Niepokalanej” 3: 1924, nr 1, s. 1 - 3.

gim drukarnia (od grudnia 1922 r.) a w trzecim intrologatornia. Redakcja znajdowała się w celi o. Maksymiliana³.

1. Organizacja wydawnictwa

Władzę naczelną Wydawnictwa stanowił ojciec prowincjał jako wyższy przełożony zakonny, miejscowy przełożony - gwardian - czuwał nad przestrzeganiem programu dnia przez braci z Wydawnictwa. Organizacja Wydawnictwa - sprawy finansowe, publikacja pozycji wydawniczych, zamieszczanie artykułów, należało do o. Maksymiliana Kolbe - redaktora. Za wydawane pozycje i finansse odpowiadał redaktor naczelny - o. Maksymilian. Doradztwem w sprawach „wątpliwych” zajmował się o. Melchior Fordon⁴.

Pierwszy zespół redakcyjny w Grodnie stanowili: o. Maksymilian Kolbe - redaktor, br. Albert Olszakowski - zecer, Joachim Gaweł (aspirant - kandydat do zakonu) - intrologator⁵. W pięcioletnim okresie funkcjonowania wydawnictwa *Rycerza Niepokalanej* zaangażowanych było 33 osoby. Spis członków podaje tabela nr 1.

Tabela nr 1

Osoby pracujące w wydawnictwie Rycerza Niepokalanej w latach 1922 - 1927⁶.

L.p	Imię i nazwisko	okres pracy	funkcja
1	o. Maksymilian Kolbe	20.10.1922-9.09.1926 16.04.1927-20.11.1927	redaktor redaktor
2	o. Alfons Kolbe	19.09.1926-16.04.1927	redaktor
3	o. Melchior Fordon	20.10.1922-17.02.1927	doradca, spowiednik
4	o. Innocenty Guz	1925-1927	spowiednik
5	br. Albert Olszakowski	10.1922-10.12.1926	kierownik drukarni
6	br. Gabriel Siemiński	1922-1927	adrema
7	br. Joachim Gaweł	22.10.1923-1927	intrologator
8	as. Paweł Witkowski	05.1925	pracownik wydawnictwa

³ Archiwum Franciszkańskie w Niepokalanowie, dalej AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*. Niepokalanów 1949, mps, s. 3, b. sygn.

⁴ AFN, *List o. Maksymiliana do brat o. Alfonsa*, Zakopane 19.11.1926 r.

⁵ Archiwum Franciszkańskie w Krakowie, dalej AFK, *Acta Coadunatae Provinciae Poloniae - Russiae et Lithuaniae S. T. S. Antonii Pat. et B. Jakobi de Strep. A. D. 1920*, s. 280, [zawiera wizytacje prowincjałskie i kustoszowskie konwentu grodzieńskiego z lat: 1920 - 1923, 1925 - 1926, 1928 - 1929, 1931], sygn. B-IVa-4.

⁶ AFN, M. K o l b e, *Pamiętnik 1921 - 1929*. [Zeszyt szkolny, z dwiema fotografiami], b. sygn.; AFN, *Księga kandydatów na braci zakonnych w Niepokalanowie*, b.p., b. sygn.; AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 29, 53; AFN, I. W ó j c i k, *Katalog Niepokalanowian 1927 - 1969*. Niepokalanów 1968, mps, b.p., b. sygn.; as. - aspirant, kandydat do zakonu.

9	br. Zeno Żebrowski	10.05.1925-1927	pracownik wydawnictwa
10	br. Bogumił Cieciora	05.1925-1926	pracownik wydawnictwa
11	br. Martynian Wróblewski	14.05.1925-19.03.1926	pracownik wydawnictwa
12	br. Hilary Łysakowski	20.09.1925-1927	pracownik wydawnictwa
13	br. Salezy Mikołajczyk	18.10.1925-1927	pracownik wydawnictwa
14	br. Ewaryst Biegas	16.11.1925-1927	pracownik wydawnictwa
15	br. Mikołaj Lorenz	01.1926-03.1927	pracownik wydawnictwa
16	br. Celestyn	02.1926-11.05.1926	pracownik wydawnictwa
17	as. Teofil Milczarek	26.02.1926-1927	pracownik wydawnictwa
18	as. Antoni Wójcik	11.05.1926-1927	pracownik wydawnictwa
19	br. Eleazar Żuchowski	19.07.1926-1927	pracownik wydawnictwa
20	br. Ksawery Jelasiewicz	04.08.1926-1927	pracownik wydawnictwa
21	br. Seweryn Dągys	02.10.1926-1927	pracownik wydawnictwa
22	br. Alojzy Lebiezki	1926-1927	pracownik wydawnictwa
23	br. Wit Czerniawski	18.03.1927	pracownik wydawnictwa
24	br. Augustyn Kisielewski	06.06.1927	pracownik wydawnictwa
25	br. Chryzostom Ławrynowicz	08.06.1927	pracownik wydawnictwa
26	br. Manswet Marczewski	18.08.1927	pracownik wydawnictwa
27	br. Kamil Banaszek	18.10.1927	pracownik wydawnictwa
28	br. Klemens Sakowski	20.11.1927	pracownik wydawnictwa
29	br. Albert Możejko	28.11.1927	pracownik wydawnictwa
30	as. Julian Trzebiński	1927	pracownik wydawnictwa
31	br. Metody Wojcieszak	1927	pracownik wydawnictwa
32	as. Adam z Wąchocka	1927	pracownik wydawnictwa
33	br. Apoloniusz Przechodzeń	1927	pracownik wydawnictwa

Wydawnictwo *Rycerza Niepokalanej* miało swoją siedzibę w konwencie grodzieńskim do 20.11.1927 r. Wszystkich pracowników Wydawnictwa obowiązywał klasztorny regulamin. Przykładem może być poniższy regulamin obowiązujący w 1927 r.⁷

5.00 Wstawanie.

5.30 Pacierze poranne i rozmyślanie.

6.00 Eucharystia w kościele.

6.30 Śniadanie. Porządki w celach zakonnych

7.00 Praca w wydawnictwie.

12.00 Obiad.

12.30 Adoracja Najświętszego Sakramentu, rachunek sumienia.

⁷AFN, M. M a r c z e w s k i, *Jak to było w Grodnie*. Niepokalanów 1954, s. 4. [Mps ss. 12, wywiad przeprowadzony 20.11.1954 r. przez br. Witaliana Miłosza], b. sygn.

- 13.00 Praca w wydawnictwie
- 16.00 Podwieczorek. (Przechadzka w okresie letnim)
- 16.30 Praca w wydawnictwie.
- 18.00 Kolacja.
- 18.30 Adoracja Najświętszego Sakramentu, rachunek sumienia, pacierze wieczorne.
- 19.00 Praca w wydawnictwie.
- 22.00 Spoczynek.

Często w nawale pracy, za pozwoleniem miejscowego przełożonego, pracowano w Wydawnictwie do godz. 2.00 w nocy, przy oświetleniu lamp naftowych.

Zapał i gorliwość apostołską rycerzy Maryi tamtego okresu najlepiej oddaje wypowiedź ks. Nikodema Cieszyńskiego, zamieszczona w *Gazecie Kościelnej* z 31.07.1927 r.: *Rozpalił tu bowiem rozpędem maszyn drukarskich wielkie ognisko, buchające płomieniem oświaty religijnej na całą Polskę. Roznosi ją w błękitnej zbroicze Rycerz Niepokalanej, pisemko tłoczone w blisko setce tysięcy. Podziwienia godne są urządzenia tak w drukarni jak i w biurach wysyłkowych. A duchem twórczym i opiekuńczym tego wszystkiego to młody, wąty mnich o dziecięcych oczach entuzjasty, o. Maksymilian Kolbe. Mimo choroby, dręczącej jego organizm, trwa na posterunku, zapalony dla wielkiej, a nowoczesnej idei zarzucenia Chrystusowych niewodów w kształcie słowa tłoczonego*⁸.

2. Podstawy utrzymania

Zgodnie z duchem *Reguły* św. Franciszka o. Maksymilian oparł całe utrzymanie Wydawnictwa na ubóstwie franciszkańskim, które pozwalało mu prosić o pieniądze na druk miesięcznika *Rycerz Niepokalanej*⁹. Wydawnictwo *Rycerza Niepokalanej* w Grodnie od samego początku utrzymywało się wyłącznie z ofiar składanych przez ludzi oraz wpłat za prenumeraty. Cena jednego egzemplarza *Rycerza Niepokalanej* stanowiła dobrowolną ofiarę pieniężną. Patronem finansów wydawnictwa został bł. Kottolengo, który miał wspierać wydawnictwo. Ojciec Maksymilian na pierwszej stronie książki kasowej umieścił prośbę: *Bł. Kottolengo wypraszaż z nieprzebranej Kasy Opatrzności Bożej potrzebne sumy. Nam wszystkim zaś bezgraniczną ufność w Bożą Opatrzność*¹⁰.

Opatrzność Boża towarzyszyła pracy wydawniczej. Powiększała się liczba prenumeratorów w kraju jak i za granicą. Wydawnictwo zmuszone było do zwiększania nakładu oraz do zakupu nowych urządzeń i maszyn drukar-

⁸ N. L. C i e s z y ń s k i, *W ślad za arcybiskupem poprzez Grodzieńszczyznę*. „Gazeta Kościelna” 1927, nr 31, s. 352.

⁹ *Reguła i życie Braci Mniejszych Zakonu Ś. O. Franciszka*. Warszawa 1802, s. 38.

¹⁰ AFN, *Księga kasowa MI, V - 1925 - V - 1927, II*, s. 1. [Zawiera informacje o wydatkach i dochodach wydawnictwa „Rycerz Niepokalanej”], b. sygn.

skich. Na każdy zakup Wydawnictwo potrzebowało zgody kapituły konwenckiej¹¹. Wydawnictwo w Grodnie dokonało szeregu inwestycji, ich wykaz przedstawia tabela nr 2.

Tabela nr 2

Inwestycje wydawnictwa Rycerza Niepokalanej w Grodnie w latach 1922 - 1927¹².

Rok	Rodzaj zakupu	Cena
1922	pierwsza maszyna drukarska	*
1923	siedem bel papieru	2 mln M.p.
	spinaczka	1 mln M.p.
	nóż introligatorski	4,3 mln M.p.
1925	maszyna drukarska arkuszówka typ M.A.N.	22 tys. zł
	silnik spalinowy 4 kM (jednostka mocy)	*
	silnik spalinowy <i>Diesel</i> 14 kM	5 tys. zł
	wagon papieru - 15 ton	6,6 tys. zł
	maszyna <i>Adrema</i> (do adresowania)	3,2 tys. zł
	urządzenie tzw. stereotypia	1,165 tys. zł
1927	zakup falcówki typu <i>Fajans</i>	*

Rozwój wydawnictwa i stałe powiększanie parku maszynowego prowadziło do zajmowania nowych pomieszczeń. Po pewnym czasie wydawnictwo zajmowało większą część klasztoru oraz budynki gospodarcze przy klasztorze¹³.

W 1923 r. wartość majątku wydawnictwa sięgała kilku miliardów marek polskich. W wyniku dokonywanych inwestycji w zakresie coraz to nowszych i doskonalszych maszyn i urządzeń pogorszył się stan finansowy. Najcięższa sytuacja finansowa wydawnictwa wystąpiła w 1925 r., zadłużenie pod koniec tego roku wynosiło 31.147 zł i 28 gr.¹⁴ Bardzo szybko jednak wydawnictwo wydostało się z zadłużenia i w maju 1926 r. osiągnęło bilans dodatni wynoszący 3.239 zł i 3 gr¹⁵.

Wydawnictwo utrzymywał się nie tylko z ofiar wiernych i ze składek od prenumeratorów. Zdarzali się hojni dobrodzieje, ofiarujący na owe czasy pokaźne sumy pieniężne. Dobrodziejami wydawnictwa były osoby świeckie jak i duchowne. Na zakup pierwszej maszyny drukarskiej o. Laurenty Cyman ofiarował w 1922 r. kwotę 100 dolarów USA¹⁶. Inną osobą duchowną, która ofiarowała

¹¹ AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 9.

¹² AFK, *Acta Coadunatae...*, s. 280; AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 3, 10, 17, 22, 25. * - ceny nie można było ustalić.

¹³ AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 18.

¹⁴ AFN, *Księga kasowa MI, V - 1925 - V - 1927, II*, s. 19.

¹⁵ *Tamże*, s. 60.

¹⁶ AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 7.

dużą kwotę pieniężną był o. Wawrzyniec ze Stanów Zjednoczonych, przeznaczył on na wydawnictwo 700 dolarów USA¹⁷. W latach 1922 - 1926 wpłynęło do wydawnictwa 12.877 czeków i 5.144 przekazów pieniężnych¹⁸. Liczba sama świadczy za siebie, wydawnictwo było ciągle wspierane przez ludzi dobrej woli, ofiarujących pewne kwoty pieniężne na jego rozwój. Do stałych wydatków wydawnictwa należał zakup czcionek i farb drukarskich, kostek introligatorskich, drutu do spinania numerów, przyborów papierniczych, kopert pocztowych, zakup papieru¹⁹.

Od grudnia 1924 r. z wydawnictwa przeznaczano do kasy klasztornej po 60 zł miesięcznie za wyżywienie od każdego jego członka²⁰. W okresie od grudnia 1924 r. do sierpnia 1927 r. wydano na ten cel 21.230 zł²¹.

Wydawnictwo funkcjonowało w myśl idei św. Maksymiliana: wszystko, co najlepsze, najnowocześniejsze ma służyć sprawie Niepokalanej. Stąd zakupywano i sprowadzano najnowocześniejsze maszyny i urządzenia do wydawnictwa. Natomiast sam św. Maksymilian jak i inni członkowie Wydawnictwa pracowali z wielką gorliwością, ograniczając bardzo wymogi osobiste. W życiu jak i w wyżywieniu okazywali najściślejsze ubóstwo i umiar²².

3. Pzycje wydawnicze

*W działalności Kościoła słowo żywe, a z rozwojem techniki także drukowane, stanowi podstawowy środek w głoszeniu prawd wiary i zasad postępowania*²³. Papież Leon XIII pisał: *zła prasa zgubiła chrześcijańską społeczność, trzeba jej zatem przeciwstawić dobrą prasę. Katolicy nie powinni ustawać w pracy dla swojej dobrej prasy, pamiętając o tym, że dobra prasa to nieustanna misja*²⁴. Słowa papieża Leona XIII zrozumiał bardzo dobrze o. Maksymilian i zaczął ewangelizować przez słowo drukowane.

Wydawnictwo *Rycerza Niepokalanej* skoncentrowane było na wydawaniu miesięcznika *Rycerz Niepokalanej*, ale z czasem, wraz z odkrywaniem potrzeb

¹⁷ AFN, List o. Maksymiliana do brata o. Alfonsa, Grodno 19.01.1923 r.

¹⁸ AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 39.

¹⁹ *Tam że*, s. 9.

²⁰ AFN, M. K o l b e, *Pamiętnik 1921 - 1929*.

²¹ Archiwum Franciszkańskie w Grodnie, *Rachunki kasowe 1921 (1921 - 1935, [brak numeracji stron, zawiera dochody klasztoru]*, b. sygn. Zob. J. M a k a r c z y k, *Duszpasterstwo parafialne św. Maksymiliana w Grodnie*, „Saeculum Christianum”. R. 14: 2007, nr 1, s. 154-156.

²² Podstawowe menu osób pracujących w wydawnictwie: *śniadanie - kawa (żytnia) słodzona sacharyną oraz chleb, obiad - zupa; na drugie danie ziemniaki z porcją mięsa i surówką, kolacja - zupa kapuśniak lub barszcz*. AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 6 - 7. Po takim pożywieniu bracia szli do pracy w drukarni, nosili paczki do urzędu pocztowego oddalonego o 3 km od klasztoru.

²³ B. L. D y c z e w s k i, *Sytuacja katolicyzmu w Polsce w latach 1918 - 1939*, mps, s. 68.

²⁴ AFN, M. K o l b e, *Akcja Katolicka*, Kraków 1919. [Trzy karty dwustronnie zapisane, nienumerowane], b. sygn.

odbiorców, zaczęło się rozszerzać program o inne pozycje wydawnicze. W ciągu pięcioletniej egzystencji 1922 - 1927 wydawnictwa w Grodnie ukazały się następujące pozycje:

RYCERZ NIEPOKALANEJ - miesięcznik, główna pozycja wydawnicza, ukazywał się od stycznia 1922 r. *Rycerz* stanowił organ stowarzyszenia Rycerstwa Niepokalanej. Z biegiem lat coraz bardziej stawał się czasopismem dla wszystkich. Rozwój zapewniły m. in.: dobrowolna ofiara za to czasopismo, dobrze zorganizowany kolportaż oraz świętość życia redaktora i współpracowników, co było powodem szybkiego wzrostu liczby prenumeratorów czasopisma.

Nakład wyjściowy 5.000 egz. z każdym niemal miesiącem wzrastał i na gruzdzień 1926 r. wynosił 65.000 egz. Ze wzrostem nakładu zwiększała się ilość stronic: początkowo od 16 w 1922 r., do 32 w 1925 r.²⁵ *Rycerz Niepokalanej* adresowany był do członków Rycerstwa Niepokalanej, dlatego zawierał: artykuły mariologiczne, ascetyczne, apologetyczne, tematykę franciszkańską, opowiadania i przykłady religijne, kronikę religijną ze świata²⁶.

KALENDARZ RYCERZA NIEPOKALANEJ - ukazał się po raz pierwszy w 1925 r. Był bogato ilustrowany i zawierał fotografie przedstawiające zakonników przy pracy w drukarni. Był poświęcony problemom misji i mariologii. Dużo miejsca zajmowały: hagiografie, wiadomości ze świata. Objętość 96 - 130 stronic, nakład 12.000 – 50.000 egz.²⁷

POCHODNIA SERAFICKA - miesięcznik, ukazywał się w Grodnie od kwietnia 1926 r. do czerwca 1927 r. w objętości 32 stronic. Problematyka dotyczyła głównie Trzeciego Zakonu m. in. celów i założeń Trzeciego Zakonu św. Franciszka i Franciszkańskiej Krucjaty Misyjnej, informacji o misjach prowadzonych przez franciszkanów, rozważań o Bogu i Maryi, o religijnym wychowaniu dzieci. Miesięcznik ten zawierał także opowiadania i scenki dramatyczne o tematyce franciszkańskiej i kronikę tercjarską²⁸.

Drugą grupę wydawniczą stanowiły pozycje książkowe i broszury. Wydawnictwo *Rycerza Niepokalanej* w Grodnie wydało następujące pozycje:

NOWENNA DO ŚW. ANTONIEGO, Grodno 1923, nakład 2.000 egz²⁹.

²⁵ AFN, G. Siemiński, *Na fali wspomnień*, s. 8, 17, 31; A. Paczkowski, *Prasa Polska 1918 - 1939*, s. 244.

²⁶ Z. Zieliński, *Bibliografia katolicka czasopism religijnych w Polsce 1918 - 1944*, Lublin 1981, nr 722 *Rycerz Niepokalanej*, s. 254.

²⁷ AFN, G. Siemiński, *Na fali wspomnień*, s. 13 - 15, 18; Z. Zieliński, *Bibliografia katolicka...*, nr 343, *Kalendarz Rycerza Niepokalanej*, s. 148.

²⁸ Z. Zieliński, *Bibliografia katolicka...*, nr 611; *Pochodnia Seraficka*, s. 218 - 219.

²⁹ AFN, List o. Maksymiliana do brata o. Alfonsa, Grodno 22.05.1923; *Nowenna do św. Antoniego*. Grodno 1923 r.

KATECHIZM DLA BRACI I SIÓSTR III ZAKONU Ś. FRANCISZKA SERAFICKIEGO OBJAŚNIAJĄCY REGULĘ TERCJARSKĄ. Wydany w Grodnie 1925 r. w nakładzie 2.000 egz., stronic 99. Zawierał Kalendarz odpustowy III Zakonu św. Franciszka; Konstytucje Ojca św. Leona XIII o Trzecim Zakonie św. Ojca Franciszka; Regulę Trzeciego Zakonu; wykaz odpustów, przywilejów i indultów nadanych Trzeciemu Zakonowi św. Franciszka; Katechizm III Zakonu ujęty w 14 rozdziałach³⁰.

NOWENNA KU CZCI NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NAJŚW. MARIJ PANNY. Grodno 1926 r. stronic 54. Zawiera: Nowennę do Niepokalanego Poczęcia NMP od 29 listopada do 7 grudnia; Historyczny rys o Niepokalanym Poczęciu; Litanię Loretańską; Pozdrowienie Anielskie; Modlitwę św. Bernarda; Akty strzeliste do Niepokalanej; pieśni maryjne; wypowiedzi świętych o Niepokalanej³¹.

FRANCISZKAŃSKA KRUCJATA MISYJNA CZYLI FRANCISZKAŃSKI ZWIĄZEK MISYJNY. Grodno 1926 r. stronic 23. Treść: Statut; organizacja i działalność Krucjaty; środki dla rozpowszechniania Krucjaty; odpusty i przywileje członków; wypowiedzi papieża Piusa XI o Franciszkańskiej Krucjacie Misyjnej³².

*PRZEWODNIK PO MUZEUM MIEJSKIM W GRODNIU*³³.

*BIOGRAFIA KS. A. FIGLAWSKIEGO*³⁴.

OFFICIUM DO MATKI BOŻEJ. Objętość ponad 100 stronic³⁵.

Zachętą do pracy apostołskiej dla rycerzy Marii były słowa o. prowincjała Alojzego Karwackiego skierowane do o. Maksymiliana: *Cześć Matki Najświętszej, jak złota nić niech się wije w każdym artykule i to pięknym naszym polskim językiem*³⁶. Zainteresowanie sprawami wydawnictwa *Rycerz Niepokalanej* rosło. Świadczy o tym ilość korespondencji napływającej z całego świata. W latach 1922 - 1926 wpłynęło jej 16.289 oraz 12.877 czeków i 5.144 przekazów³⁷.

Na pięciolecie pracy wydawnictwo *Rycerza Niepokalanej* otrzymało błogo-

³⁰ AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 31; *Katechizm dla Braci i Sióstr III Zakonu Ś. Franciszka Serafickiego objaśniający Regulę Tercjarską.* Grodno 1925, ss. 99.

³¹ *Nowenna ku czci Niepokalanego Poczęcia Najśw. Marij Panny.* Grodno 1926, ss. 54.

³² *Franciszkańska Krucjata Misyjna czyli Franciszkański Związek Misyjny.* Grodno 1926, ss. 23.

³³ AFK, *Acta Coadunatae...*, s. 280.

³⁴ *Tamże*.

³⁵ AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 29.

³⁶ AFN, List o. Maksymiliana do brata o. Alfonsa, Grodno 07.02.1923.

³⁷ AFN, G. S i e m i ń s k i, *Na fali wspomnień*, s. 39.

ślawieństwo od papieża Piusa XI oraz 26 błogosławieństw od polskich biskupów na czele z Prymasem Polski kardynałem Augustem Hlondem³⁸.

Dniem szczególnym dla członków Rycerstwa Niepokalanej i dla Wydawnictwa był dzień Niepokalanego Poczęcia NMP. W kościele grodzieńskim OO. Franciszkanów za Niemnem była to uroczystość szczególnie obchodzona. Sam dzień 8 grudnia - Niepokalanego Poczęcia NMP - poprzedzony był nowenną. Miał on szczególny wymiar za czasów o. Maksymiliana Kolbego - wielkiego czciciela Maryi Niepokalanej. Uroczystość Niepokalanego Poczęcia była dniem odpustu zupełnego dla członków Rycerstwa Niepokalanej, które istniało przy parafii od 2 grudnia 1924 r., tzn. od czasu kanonicznej erekcji dokonanej przez bpa wileńskiego Jerzego Matulewicz³⁹. W 1924 r. w dzień Niepokalanego Poczęcia o godz. 9.00 sprawowana była Eucharystia w intencji Rycerstwa Niepokalanej, a po niej odnowiono akt poświęcenia się Niepokalanej Dziewicy. Mszę św. celebrował i kazanie wygłosił o. gwardian Maurycy Madzurek⁴⁰.

Gród nad Niemnem dla Wydawnictwa stał się przez pięć lat czasem rozwoju i zwiększania zarówno ilości wydawanych pozycji jak i powiększania się członków Rycerstwa, tych z dyplomikami jak i tych w habitach Biedaczyny z Asyżu. Klasztor grodzieński dla o. Maksymiliana był miejscem rozwoju idei zdobycia świata dla Niepokalanej poprzez jeden ze sposobów apostołstwa – prasę.

ИЗДАТЕЛЬСТВО ЖУРНАЛА „РЫЦАЬ НЕПОРОЧНОЙ” В ГРОДНО 1922-1927

Резюме

период деятельности Редакция журнала «Рыцарь Непорочной» в Гродно в 1922-1927 гг. малоизвестен и описан только поверхностно. Организация Редакции, основы обеспечения, братья, работавшие в Редакции или напечатанные издания в этот период в некоторой мере проливают свет на гродненский период деятельности св. Максимилиана. Эти данные более подробно показывают борьбу Редактора и Братьев с мирской действительностью и проблемами внутри общины.

³⁸ AFN, G. Siemiński, *Na fali wspomnień*, s. 43 - 45.

³⁹ AFN, *Księga erekcji i agregacji kanonicznych M. I. w Polsce*, s. 2. B. sygn.

⁴⁰ *U nas, Rycerz Niepokalanej*, 4: 1925, nr 1, s. 23.